

Doe

.....
normaal.

MAAR WAT ALS NORMAAL DOEN NIET VANZELF GAAT?

Uitgave van Balans, landelijke vereniging
voor ontwikkelings-, gedrags- en leerproblemen
Bilthoven, april 2006

balans

Eindredactie: Martha Vlastuin
Redactieassistentie: Joli Luijckx
Vormgeving en opmaak: Jurgen Breeman
Fotografie: Martha Vlastuin
Druk: Senefelder Misset, Doetinchem

Met speciale dank aan de tweeling Max en Roy en hun broer Sven

*Een korte schets over
de achtergronden van
leer- en gedragsproblemen*

DOOR ARG A PATERNOTTE,
HOOFD BALANS PUBLICATIES

*In deze brochure gaat het om leer- en/of gedragsproblemen die
worden veroorzaakt door een iets andere werking van de hersenen.*

balans

Vooraf

Voor alle duidelijkheid:

- geen kind kiest bewust voor leer- en / of gedragsproblemen
- geen ouder kaart zulke problemen aan voor z'n plezier
- leer- en/of gedragsproblemen kunnen veel verschillende oorzaken hebben
- en kunnen ernstige gevolgen hebben voor kind en gezin
- leer- en/of gedragsproblemen kunnen een zware belasting vormen voor iedereen die ermee te maken heeft
- behandeling biedt vaak goede kansen voor de toekomst van het kind
- behandeling komt het welzijn van het gezin en de toekomst van de maatschappij ten goede
- leer- en gedragsproblemen vragen om een goede samenwerking tussen alle betrokkenen
- hoe eerder deze problemen worden gesignaleerd en aangepakt, hoe groter de kans is op succes

Bekende uitspraken over deze kinderen:

- het zit er wel in, maar het komt er niet uit
- als hij maar eens wat meer interesse toonde
- hij lapt elke regel aan z'n laars
- als hij maar niet zo lui was
- als ze maar niet zo zat te dromen
- het is mode, tegenwoordig hebben ze allemaal wat
- als z'n ouders maar eens meer aandacht aan hem zouden besteden

en de in de volksmond:

- geef hem maar eens een dagje aan mij!

Inhoudsopgave

Vooraf	2
Introductie	4
Hoe ziet het probleem eruit?	6
Aankijken of hulp zoeken?	8
Naar een deskundige?	9
Van probleem naar stoornis	10
ADHD en ADD	12
ODD en CD	13
PDD, ASS, MCDD	14
Leerstoornissen: dyslexie, dyscalculie, NLD	15
Samengaan van stoornissen en problemen	16
Voordeel én valkuil van een diagnose	17
Een deskundige ouder worden	18
School en ouders werken samen	20
De toekomst	22
Oudervereniging Balans	23
Bijlagen	
1. Regels en voorzieningen	24
2. Steunpunt dyslexie, steunpunt forensische zorg	26
3. Adressen en websites	27

Introductie

Doe normaal!

Meestal lopen Max en Roy, een tweeling met ADHD, normaal op hun voeten. Maar soms, als de opwinding een beetje te veel wordt, willen ze het weleens omkeren.

Dan lopen ze even, zoals te zien is op de cover van deze brochure, op hun handen. Geen probleem als dat op het grasveld van de tuin gebeurt. Maar als ze die neiging op straat zouden krijgen, wordt het al lastiger en als ze onder de rekenles opeens even de benen in de lucht steken is het *niet normaal*. En als een klasgenoot met een stoornis in het autistisch spectrum vier horloges op zijn tafel heeft liggen omdat hij een fascinatie voor tijd heeft, noemen we het ook: *niet normaal*.

Normaal gesproken lezen leerlingen aan het eind van groep drie al hele woordjes. Maar sommigen, bijvoorbeeld de leerlingen met dyslexie, halen dan nog steeds klanken en letters door elkaar. En anderen, zoals bijvoorbeeld kinderen met dyscalculie, krijgen maar niet de basisvaardigheden van het rekenen onder de knie. En weer anderen, de kinderen met een oppositionele stoornis, worden al woedend als er iets heel normaal tegen hen wordt gezegd. En niet per se omdat ze daar zoveel genoeg aan beleven, maar vaak omdat ze op de een of andere manier op dat moment niet anders kunnen reageren, communiceren, lezen, rekenen enzovoort.

We beseffen meestal niet dat ‘normaal doen’ voor sommige kinderen weleens heel wat meer inspanning kost dan voor het gemiddelde kind. Langzamerhand beginnen we erachter te komen dat het lang niet altijd *onwil* is van deze kinderen, maar dat er vaak sprake is van *onmacht*. De laatste jaren zijn we steeds meer te weten gekomen over het gedrag dat te maken heeft met de informatieverwerking in de hersenen. Informatieverwerking verschilt van persoon tot persoon, maar bij sommigen wijkt dat proces op een subtiele manier af van het gemiddelde. Soms heeft dat nare gevolgen. Bijvoorbeeld als er sprake is van een leer-, ontwikkelings- en/of gedragsstoornis.

Als dat zo is, helpen we die kinderen niet door te roepen dat ze nu maar eens normaal moeten doen. Dan kunnen we beter een plan maken

‘Normaal doen’ kost voor hen heel wat meer inspanning dan voor het gemiddelde kind

voor de aanpak van de problemen. Dat is ook heel hard nodig. Want door ze op tijd een goede behandeling te geven, voorkomen we later veel ellende. Iedereen die met deze kinderen te maken krijgt, kan daar aan meewerken. Met deze korte beschrijving van de problemen hopen we een aanzet te geven tot het besef dat deze kinderen er recht op hebben dat wij ons in hun problemen verdiepen. Kennis vormt daarbij de sleutel tot meer begrip en basis voor handelen.

Hoe ziet het probleem eruit?

Door gedragsproblemen maakt een kind iets duidelijk wat het niet onder woorden kan brengen.

- Het kan zijn dat het kind een probleem heeft als gevolg van iets dat het zelf niet kan oplossen. Bijvoorbeeld een leerprobleem, een probleem in de omgang met andere kinderen of een probleem in de thuissituatie.
- Het kan ook zijn dat het kind te kampen heeft met een afwijkende manier waarop informatie in de hersenen wordt verwerkt en daardoor steeds in de problemen komt.

Gedragsstoornissen

De beste manier om achter de oorzaak van een gedragsprobleem te komen is *observeren*.

Voorbeeld van een gedragsobservatielijstje

Gedragsobservatielijstje van Adriaan

Datum: 28 mei	Aantal keren dat gedrag voorkomt	Situatie
Grote mond geven	X X XX	- kringgesprek - klaarmaken gym - overblijven
Voor zijn beurt praten	XXX X X	- kringgesprek - instructie rekenen - lezen

Opmerkingen: Vooral tijdens het kringgesprek was het voor Adriaan moeilijk naar de andere kinderen te luisteren.

Als het ware op een afstandje meerdere keren per dag naar de details van het gedrag van een kind kijken en proberen te achterhalen

- hoe vaak het gedrag voorkomt
- in welke situaties het voorkomt
- wanneer het verergert of juist minder opvalt

Daarvoor kan een observatielijstje goede diensten bewijzen (zie voorbeeld op pagina 6). Het is belangrijk niet te veel tegelijk te willen observeren (bijvoorbeeld alleen 'een grote mond geven' en 'voor z'n beurt praten') en om gedurende één of twee weken door verschillende personen, meerdere keren per dag systematisch een lijstje te laten bijhouden. Samen met de leerkracht kan dan bijvoorbeeld besproken worden welke aanleidingen er op school en thuis waren en of de problemen wel in verhouding staan tot het gedrag.

*Door gedragsproblemen
maakt een kind iets
duidelijk wat het niet
kan verwoorden*

Leerstoornissen

Bij leerproblemen is het belangrijk de signalen te leren herkennen. Signalen van leerproblemen zijn vaak in het gedrag te vinden. Faalangst, schoolweigering, voorwenden van lichamelijke klachten kunnen allemaal uitingen zijn van leerstoornissen. Bij leerstoornissen is er in groep drie vaak sprake van onverwachte problemen bij het aanleren van basisvaardigheden van het lezen en/of rekenen. Maar let op: er zijn kinderen die deze problemen lang kunnen camoufleren!

Aankijken of hulp zoeken?

Leer- of gedragsproblemen kunnen van tijdelijke aard zijn. Er hoeft niet altijd deskundige hulp gezocht te worden. De beste aanwijzing over de achtergrond van de problemen vormt de voorgeschiedenis:

- waren er altijd al problemen met het kind?
- of is het iets dat opeens is ontstaan?

In de eerste situatie is het zeker raadzaam snel hulp te gaan zoeken. Bij vermoeden van leerstoornissen moet eerst op school extra hulp worden ingezet.

Ouders wachten vaak te lang voordat ze echt hulp gaan zoeken omdat ze:

- bij hun eerste bezorgdheid vaak worden gerustgesteld door de omgeving en er dan niet nogmaals op terug durven komen
- zich schamen en/of hopen 'dat het vanzelf voorbij gaat'

Als ouders zich echter intuïtief zorgen maken over het gedrag of de leerprestaties van hun kind is het verstandig het niet te lang aan te kijken. Hoe eerder de problemen in kaart worden gebracht, hoe beter het is. Daarmee kunnen bijkomende problemen worden voorkomen en kan ontwikkeling weer een kans krijgen.

Leerkrachten kunnen een belangrijke rol spelen bij het signaleren en observeren van de problemen van een kind omdat zij:

- veel tijd met het kind doorbrengen
- het kind in een andere (meer gestructureerde) omgeving zien dan de thuissituatie
- het (leer)gedrag kunnen vergelijken met dat van leeftijdgenootjes
- kennis hebben van afwijkende leer- en gedragspatronen

Naar een deskundige?

Het zoeken van deskundige hulp is een moeizaam proces. Ouders krijgen veelal te maken met verwarrende verwijzingsprocedures, het invullen van talloze vragenlijsten, soms behoorlijk lange wachtlijsten en deskundigen die het lang niet altijd met elkaar eens zijn.

De organisatie van de hulpverlening bij gedragsproblemen kan per regio flink verschillen. Vaak is het Bureau Jeugdzorg het aangewezen loket. Soms is de route via de kinderarts verstandig.

Bij ernstige gedragsproblemen is de kinder- en jeugdpsychiater het aangewezen adres. Dat klinkt misschien wel erg serieus, maar het blijkt vaak de beste keuze. Juist deze artsen hebben een grote deskundigheid bij het inschatten van de problemen. Zij kunnen vaak aangeven of het een tijdelijk probleem betreft of dat er sprake is van een ernstiger probleem waarvoor een compleet behandelplan nodig is. Een **gedragsstoornis** wordt gediagnosticeerd door een gespecialiseerde arts die daarbij ook andere professionals raadpleegt. Onderzoek en behandeling worden doorgaans vergoed door de zorgverzekering.

Bij **leerstoornissen** is een orthopedagoog of psycholoog de deskundige die een diagnose kan stellen. Dit wordt (nog) niet altijd vergoed door de zorgverzekeringen. Ook is er lang niet altijd genoeg kennis en budget voor zo'n onderzoek binnen de school aanwezig. Dan zijn ouders aangewezen op deskundigheid buiten de school, die ze dan zelf moeten betalen.

De omgeving kan in het proces van hulp zoeken een positieve of negatieve rol spelen. Van ouders vraagt het veel vastberadenheid en doorzettingsvermogen om op het juiste adres te komen. School en huisarts kunnen meedenken en steun geven bij het inschakelen van deskundige hulp.

Van probleem naar stoornis

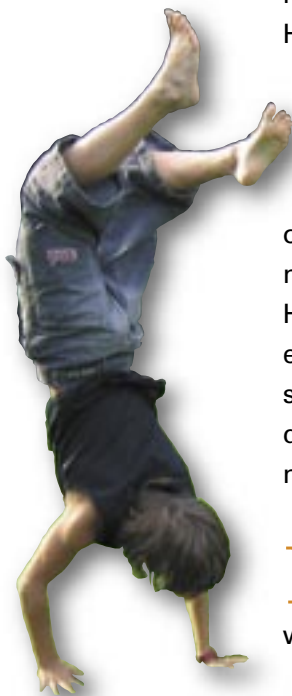
Leer-, ontwikkelings- en/of gedragsproblemen kunnen ingewikkeld in elkaar steken. Er spelen vele factoren mee. De aanleg van het kind en factoren uit de omgeving. Het kan zijn dat de problemen van het kind passen in het patroon dat voorkomt bij een psychische of psychiatrische stoornis zoals bijvoorbeeld ADHD, een pervasieve ontwikkelingsstoornis, een agressieve gedragsstoornis of een angst- of depressieve stoornis. Daarover leest u op de volgende bladzijden meer informatie.

Leer-, ontwikkelings- en/of gedragsstoornissen kunnen verschillen in ernst. Ook komen ze vaak voor in combinaties met andere problemen of stoornissen.

Helaas is dat meer regel dan uitzondering.

Zo gaan ADHD en dyslexie vaak samen, stoornissen in het autistisch spectrum en angst- en depressieve stoornissen, enzovoort. Het is niet eenvoudig dat goed te ontrafelen. Daar is beslist deskundigheid voor nodig. Meestal van een team professionals. Het grote gevaar bij deze problemen is, dat er een behandeling wordt ingezet die past bij één specifieke stoornis terwijl niet wordt gezien dat er nog andere stoornissen of problemen meespelen.

Een psychiatrische diagnose is vaak flink schrikken voor ouders, maar opent wel de weg naar een behandeling.

Behandeling van **gedragsstoornissen** bestaat uit:

- voorlichting aan ouders over de stoornis
- afspraken om het gedrag van het kind te ondersteunen (door positief gedrag van het kind systematisch te belonen en negatief gedrag af te leren)
- samenwerking met school, om door middel van gedragsprogramma's een aantal vaardigheden te ontwikkelen
- het overwegen van medicatie die het gedrag van het kind kan ondersteunen

Ook de diagnose van een **leerstoornis** komt vaak met een schok maar kan eveneens het startpunt van een behandeling vormen.

Behandeling van leerstoornissen komt in beeld:

- nadat er op school voldoende extra hulp is geweest
- als er is geconstateerd dat er een onverwacht groot verschil is in prestaties op verschillende onderdelen van het leren

Behandeling van leerstoornissen bestaat uit:

- het vaststellen van de stoornis door een deskundige (de diagnose)
- het opstellen van een behandelplan op maat met aandacht voor:
 - het emotionele aspect van een leerstoornis
 - de inzet van hulpmiddelen

Diagnose en plan van aanpak worden altijd op schrift gesteld. Een schriftelijke verklaring van de diagnose kan nodig zijn voor het verkrijgen van ondersteunende voorzieningen.

ADHD en ADD

ADHD is de afkorting van *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*. Kinderen met ADHD zijn vaak al op jonge leeftijd langere tijd (meer dan zes maanden)

- extreem druk
- zeer impulsief
- en hebben meer dan gemiddeld moeite met de aandacht en concentratie

Deze problemen spelen zowel in de omgang met anderen als bij het taakgerichte gedrag dat in de klas vereist is. Kinderen met ADHD roepen veel irritaties op in hun omgeving. Zij ontwikkelen vaak een negatief zelfbeeld.

ADD is de afkorting van *Attention Deficit Disorder*. Dit wordt ook wel het *subtype ADHD 1* genoemd. Hierbij zijn de kinderen niet druk, maar wel extreem ongeconcentreerd, langzaam en dromerig. Meestal worden de problemen pas duidelijk als het kind op school zit.

Ouders van kinderen met AD(H)D hebben vaak het gevoel geen vat te kunnen krijgen op het gedrag van hun kind. Ook de kinderen zelf hebben nauwelijks grip op hun eigen functioneren. Er zit geen (intuïtieve, innerlijke) planning en organisatie achter. Dat heeft te maken met een tekort bij de regelfuncties (*executieve functies*) van de hersenen. De diagnose AD(H)D wordt gesteld door een in AD(H)D gespecialiseerde arts. Hij of zij werkt daarvoor samen met de ouders, leerkrachten en andere deskundigen. De behandeling bestaat uit een combinatie van voorlichting, medicatie en gedragstraining (door de ouders en leerkrachten) en voorzieningen in het onderwijs.

ODD en CD

ODD is de afkorting van *Oppositional Defiant Disorder*, **CD** staat voor *Conduct Disorder*. De kinderen en jongeren met deze stoornissen gedragen zich oppositioneel, agressief of antisociaal.

Kinderen en jongeren met ODD zijn moeilijk in de opvoeding, ongehoorzaam en in verzet, maar feitelijk gewelddadig gedrag is niet aan de orde. Het verwarrende is dat het soms ook hele lieve en aandoenlijke kinderen kunnen zijn, die zelf ook ernstig lijden onder de reacties die hun gedrag teweeg brengt. Bij een anti-sociale gedragsstoornis (CD) heeft een kind gebrek aan respect voor de rechten en gevoelens van anderen.

In sommige ontwikkelingsfasen van kinderen is opstandig en agressief gedrag een vrij normaal verschijnsel. Bijvoorbeeld de koppigheidperiode tussen het tweede en derde jaar, of de puberteit. We spreken pas van agressieve gedragsstoornissen of anti-sociale gedragstoornissen wanneer het gaat om

- ernstig negatieve gedragingen
- die vaker en sterker dan gemiddeld voorkomen
- niet worden veroorzaakt door de omstandigheden
- en al langere tijd aanwezig zijn.

De diagnose ODD / CD wordt doorgaans door een kinder- en jeugdpsychiater gesteld. Andere deskundigen kunnen deelonderzoeken verrichten. De aanpak van deze stoornissen moet op verschillende fronten tegelijk worden ingezet en vergt een goede samenwerking van veel partijen. De opvoedingslast is zwaar. Soms is (tijdelijke) uithuisplaatsing noodzakelijk.

PDD, ASS, MCDD

PDD is de afkorting van *Pervasive Developmental Disorder*. De afkorting **ASS** staat voor Autisme Spectrum Stoornissen. **MCDD** is de afkorting van *Multiple Complex Developmental Disorder* (dit wordt gezien als een variant van het autisme). Bij PDD en ASS gaat het om dezelfde stoornissen.

Bij autisme spectrum stoornissen onderscheiden we:

- PDD-NOS (pervasieve ontwikkelingsstoornis - niet anders omschreven)
- het syndroom van Asperger
- klassiek autisme
- en enkele andere ernstige ontwikkelingsstoornissen

*Het kind kan zijn
gedrag minder
goed afstemmen
op de omgeving*

Het gedrag van kinderen met deze stoornissen kenmerkt zich vooral door problemen in de communicatie met anderen. Het kind kan zijn gedrag minder goed afstemmen

op de omgeving, is weinig flexibel in zijn gedrag en heeft vaak onnavolgbare angsten en voorkeuren. Soms zijn er ook problemen in de taalontwikkeling, de motorische ontwikkeling en het reageren op interne en externe prikkels.

Een diagnose PDD / ASS / MCDD wordt gesteld door een gespecialiseerde arts, meestal een kinder- en jeugdpsychiater. De behandeling bestaat uit voorlichting aan alle mensen die met het kind omgaan, aanpassingen in de omgeving, vaardigheidstrainingen en soms medicatie voor bijkomende problemen.

Leerstoornissen:

dyslexie, dyscalculie, NLD

Dyslexie betekent letterlijk: niet kunnen lezen. Het gaat dan om het technisch lezen, waarbij klanken moeten worden gekoppeld aan schrifttekens (letters). Leerlingen met dyslexie hebben geen moeite met begrijpend lezen.

Normaal gesproken kennen kinderen na enkele maanden leesonderwijs de letters van het alfabet en gaan dan vervolgens hele woorden tegelijk herkennen. Deze fase duurt bij leerlingen met dyslexie veel langer. Na veel oefenen leren ze meestal wel lezen, maar het blijft voor hen een moeizame taak waardoor er weinig energie overblijft om te begrijpen wat er gelezen wordt.

Dyscalculie betekent letterlijk: niet kunnen berekenen. Bij dyscalculie gaat het - net als bij dyslexie - niet om het begrip, maar om de basisvaardigheden die niet of moeizaam geautomatiseerd raken. Bij dyscalculie hebben de leerlingen extreem veel moeite met de basisvaardigheden van het rekenen.

Dyslexie en dyscalculie zijn zeer frustrerend voor een kind, omdat het iets niet kan leren wat klasgenootjes met eenzelfde intelligentie wél snel onder de knie krijgen. Kinderen met deze stoornissen ontwikkelen nogal eens faalangst of andere emotionele problemen.

NLD betekent letterlijk Non Verbal Learning Disability. Dit is een probleem waarbij het kind te maken heeft met een combinatie van leerproblemen, gedragsproblemen en motorische problemen. Er is een patroon van sterke talige vaardigheden en zwakke verwerking van niet-talige informatie. NLD wordt doorgaans vastgesteld door een neuropsycholoog. In de behandeling moet rekening worden gehouden met de sterke en zwakke vaardigheden.

Samengaan van stoornissen en problemen

Leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen komen in allerlei gradaties én in allerlei combinaties voor en gaan bovendien méér dan gemiddeld gepaard met diverse bijkomende stoornissen en problemen. Soms zijn het tegelijkertijd voorkomende stoornissen en soms zijn het gevolgen van de stoornissen.

ADHD gaat meer dan gemiddeld samen met leerstoornissen, taalstoornissen, motorische stoornissen en diverse syndromen.

ADD gaat meer dan gemiddeld samen met leerstoornissen, angst en depressies.

ODD / CD gaat meer dan gemiddeld gepaard met leerstoornissen, angst en depressieve stoornissen.

PDD / ASS gaat meer dan gemiddeld gepaard met leerstoornissen, taalstoornissen, motorische stoornissen, angsten en depressies.

Leerstoornissen kunnen als enkel probleem voorkomen, maar ook in combinatie met elkaar en de bovengenoemde stoornissen.

Syndromen. De bovengenoemde stoornissen komen méér dan gemiddeld voor bij diverse specifieke syndromen zoals het syndroom van Gilles de la Tourette.

Alle problemen hebben een negatieve invloed op het zelfbeeld van de kinderen en vormen een risico voor een ongestoorde ontwikkeling en relaties met anderen.

Voordeel én valkuil van een diagnose

Voordeel

Soms wordt ouders verweten dat ze met de diagnose “een excuus zoeken voor het onvermogen van hun kind of zichzelf” en daarmee hun kind voor het leven een belastend ‘etiket’ opplakken. Het voordeel van een diagnose is echter vele malen groter dan het nadeel. Een diagnose biedt namelijk een uitgangspunt voor een aanpak op maat. En etiketjes zoals ‘het lastigste kind van de school’ of ‘de domste leerling van de klas’ bieden ook geen prettig perspectief voor de toekomst.

Valkuil

Als ouders druk zijn met het proces van hulp zoeken, diagnose stellen en behandelplan bespreken bestaat er wel het gevaar dat ze:

- de leuke, lieve en aardige kant van het kind vergeten
- alleen nog maar over de problemen praten
- onmiddellijk iets willen regelen / aanschaffen etc.
- alle problemen aan de stoornis toeschrijven
- de andere kinderen in het gezin vergeten en
- niet meer aan zichzelf en elkaar toekomen

Na een diagnose moet tijd genomen worden om de plannen van aanpak met diverse mensen te bespreken. Soms is het raadzaam een gezins- en/of familieberaad te houden. Ook kan het nuttig zijn te praten met andere ouders die met dezelfde problemen te maken hebben. Hierin kan oudervereniging Balans een rol spelen.

Een deskundige ouder worden

Leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen worden niet veroorzaakt door slecht ouderschap. Integendeel. Vaak hebben ouders zich intuïtief al aangepast aan wat hun kind nodig heeft. Voor het opvoeden van kinderen met dit soort problemen is echter specifiek ouderschap noodzakelijk. Net zoals ouders van een kind met een visuele handicap van alles moeten leren over braille, stoklopen e.d., zo moeten ouders van een kind met de problemen waar we het hier over hebben veel leren over de achtergronden van deze stoornissen.

Het is belangrijk dat ouders (net als leerkrachten) leren de wereld te zien door de ogen van het kind, dat dag in dag uit met een lastige stoornis te maken heeft. Dan pas kunnen ze de 'binnenwereld' van het kind leren kennen, en begrijpen waarom het reageert zoals het reageert. Pas als je dat snapt, ligt de weg open om het kind te helpen en de problemen onder controle te krijgen.

Informatie

Informatie wordt daarbij gezien als een van de belangrijkste middelen. Helaas is goede en betrouwbare informatie niet overal en altijd vanzelfsprekend. Ouders krijgen soms te maken met verwarrende, maar ook tegenstrijdige informatie. De media en het internet spelen daarin een belangrijke rol.

Omgaan met adviezen

Een ouder van een kind met problemen krijgt veel adviezen. Vaak ongevraagd en niet zelden ook ondeskundig. Over opvoeden denken veel mensen deskundigheid te bezitten, zonder te beseffen dat voor het opvoeden van kinderen met problemen specifieke deskundigheid nodig is. Het is heel belangrijk dat ouders zich

een eigen oordeel vormen over de gegeven adviezen. Wat past er bij ons kind, in onze situatie? Wat is voor ons haalbaar?

Alternatieve behandeling

Bij de adviezen uit de omgeving komt steevast ook het onderwerp 'alternatieve geneeskunde of behandeling' aan de orde. Er zijn talloze alternatieve behandelaars die pretenderen de problemen te kunnen verhelpen of genezen. Het effect van deze behandelingen is niet aangetoond in betrouwbaar wetenschappelijk onderzoek (anders zouden ze niet alternatief zijn). Balans richt zich op informatie over reguliere behandelingen.

De regie in handen nemen

Ouders hebben de verantwoordelijkheid hulp te zoeken voor het probleem van hun kind. Zich goed te informeren over de mogelijkheden en zich niet met een kluitje in het riet te laten sturen. Dat is allemaal niet eenvoudig.

Omgaan met verlies

Naast al die praktische zaken die aandacht vragen, speelt er ook verdriet om verlies mee. Ouders hebben tijd nodig om het feit te verwerken dat de ontwikkeling van hun kind anders verloopt dan ze hadden gehoopt en verwacht. Ook daar is tijd voor nodig.

Weer plezier met je kind

Het doel van deskundig ouderschap is uiteindelijk weer plezier te kunnen hebben met je kind, het niet uitsluitend te zien als een kind met problemen en ook weer oog te hebben voor de belangen van de andere gezinsleden.

School en ouders werken samen

Kinderen met leer- en/of gedragsproblemen doen het meestal minder goed op school dan op grond van hun intelligentie verwacht kan worden. Wanneer ouders en leerkracht en eventuele deskundigen samenwerken aan de leer- en gedragsproblemen van een kind, geeft dat de beste kans op succes voor de toekomst van een kind.

Samenwerken

Kinderen met gedragsproblemen roepen vaak veel irritaties op in hun omgeving. Er wordt van leerkrachten en ouders veel geduld gevraagd om het gedrag van een kind met een gedragsstoornis in goede banen te leiden. Bij leerproblemen kunnen irritaties ontstaan over de wijze van lesgeven. Onderling begrip is hard nodig. Dit vereist een zorgvuldige communicatie.

Afspraken

Afspraken maken over de aanpak van een leer- of gedragsprobleem vereist een zorgvuldige voorbereiding, timing en planning van beide kanten. Gesprekspunten kunnen van tevoren op papier worden gezet. Het is goed de gemaakte afspraken na het gesprek schriftelijk vast te leggen. Evenals de afspraak over de wijze van communiceren. In het eerste overleg moet zoveel mogelijk overeenstemming worden gevonden over de omschrijving van het probleemgedrag en een keuze worden gemaakt wat het eerste zal worden aangepakt.

Kennis delen

Kennis over de oorzaak en gevolgen van een leer- of gedragsstoornis is voor iedereen die met het kind te maken heeft de

basis van het handelen. Met kennis weten ouders en leerkracht dat het kind in principe wel goed z'n best wil doen en zich aangepast wil gedragen, maar daarin belemmerd wordt door problemen in de omgeving, een iets anders functioneren van de hersenen of een combinatie daarvan.

Aanpassingen

Soms gaat het om eenvoudige aanpassingen in de klas die vooral te maken hebben met emotionele veiligheid, structuur en voorspelbaarheid. Dit is voor vrijwel alle kinderen met gedragsproblemen effectief. Straf werkt meestal contraproductief en moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Beter is het een beloningssysteem in te zetten en bij niet-gewenst gedrag beloningen te onthouden in plaats van te straffen. Een middel om het effect te optimaliseren is de gedragskaart mee naar huis te laten nemen en door de ouders te laten aftekenen.

Aanpassingen bij leerproblemen kunnen o.a. gaan om afspraken over de extra aandacht, de gestelde eisen en het inzetten van hulpmiddelen.

Partners

Ouders en school hebben elkaar hard nodig voor het welzijn van een kind met leer- en/of gedragsstoornissen. Ze hebben ieder hun eigen expertise en verantwoordelijkheid. Dat vraagt begrip voor de positie en bevoegdheden van de ander. Ouders zijn, als het goed is:

- overlegpartner
- ondersteuner als het gaat om onderwijszaken
- maar verantwoordelijk als het erom gaat het welzijn en de toekomst van het kind te bewaken.

De toekomst

Ouders van kinderen met een leer-, ontwikkelings- en /of gedragsstoornis maken zich vaak zorgen over later. *Gaat het over? Komt hij geen verkeerde vrienden tegen? Krijgt ze straks wel een goede baan? Wordt hij ooit zelfstandig?* Dat zijn vragen die in het hoofd van ouders rondspoken als ze net een diagnose gehoord hebben.

De toekomst van een kind met een leer-, ontwikkelings- en / of gedragsstoornis is nauwelijks te voorspellen. Veel hangt af van de balans tussen de factoren die het risico verhogen of juist verlagen. Het gaat dan ondermeer om:

- de ernst van de stoornis (het komt in vele gradaties voor)
- het tijdstip van signaleren (vroegtijdig signaleren biedt de meeste kansen)
- de eventuele bijkomende problemen (kunnen elkaar versterken)
- de intelligentie van het kind (hoger IQ biedt meer compensatiemogelijkheden)
- de weerbaarheid van de ouders (ouders met eigen problemen zijn minder weerbaar)
- de steun van de omgeving (familie en vrienden kunnen veel opvangen)
- de medewerking van school (een goede onderwijsomgeving is van essentieel belang)

Als rekening wordt gehouden met de onmacht van een kind en er passende maatregelen worden genomen, kan de toekomst van het kind er heel anders gaan uitzien dan zonder die speciale aandacht.

Oudervereniging

Balans

Elke ouder wil het beste voor zijn kind. Als een kind leerproblemen, gedragsproblemen of problemen in de communicatie heeft, is het extra kwetsbaar en geeft het zijn ouders veel zorg. Het is voor de meeste ouders een opluchting te beseffen dat er meer ouders zijn met deze problemen. Ouders die in dezelfde situatie zitten, kunnen veel van elkaar opsteken. Samen kunnen ze ook meer bereiken dan alleen.

Doelstelling van Balans

Balans komt op voor de belangen van kinderen met leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen en hun ouders. Zij doet dat door betrouwbare informatie te verzamelen en te verspreiden, belangen te behartigen en onderlinge steun en support te organiseren.

Balans:

- geeft negen keer per jaar een informatief tijdschrift uit: *Balans Magazine*
- heeft een eigen blad voor de kinderen: *BalansKIDS*
- heeft 26 regionale steunpunten
- heeft een telefonische, alle werkdagen bereikbare advies- en informatielijn
- organiseert jaarlijks een groot landelijk symposium
- organiseert vele symposia in de regio's
- reikt jaarlijks een Award uit voor een goed voorbeeld van samenwerking tussen ouders en deskundigen

Balans heeft een uitgebreid netwerk van deskundigen die de vereniging ondersteunen bij haar werk.

Bijlage 1

Regels en voorzieningen

De meeste leerlingen met milde leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen zitten in het reguliere onderwijs. Zijn de problemen ernstiger, dan kan worden verwezen naar de speciale basisschool en leerwegondersteunend onderwijs. Daarvoor is een indicatie vereist.

Speciaal onderwijs

Bij ernstiger problematiek komt verwijzing naar het speciaal onderwijs in zicht, waarbij dan de clusters 2 en 4 de aangewezen plek vormen. Cluster 2 is voor leerlingen met communicatieve problemen, cluster 4 voor leerlingen met gedrags- en psychiatrische stoornissen. Voor dit onderwijs is een indicatie vereist en kan in principe worden gekozen voor een plaats op een speciale school of voor een leerlinggebonden budget, het rugzakje (www.oudersenrugzak.nl), op een gewone school.

Voorzieningen bij proefwerken en examens

Voor leerlingen met leerstoornissen zijn speciale afspraken mogelijk in de vorm van aanpassingen, vrijstellingen, compenserende en dispenserende maatregelen. Bijvoorbeeld gebruik mogen maken van gesproken leerboeken, aanpassing van de beoordeling van spellingfouten, repetities en overhoringen op de laptop mogen maken. Ook zijn er mogelijkheden om examen te doen met ondersteuning van hulpmiddelen (zie www.steunpuntdyslexie.nl en www.minocw.nl).

Een PGB

Voor kinderen met ernstige psychiatrische stoornissen kan binnen de AWBZ een persoonsgebonden budget (PGB) worden

aangevraagd voor de drie volgende functies:

- logeeropvang in weekenden en vakanties
- ondersteunende begeleiding en
- activerende begeleiding

Ondersteunende begeleiding kan worden ingezet voor sociale redzaamheid en sociale integratie van het kind. **Activerende begeleiding** passen ouders toe om het functioneren van kinderen met beperkingen en stoornissen doelgericht te verbeteren met een methodische aanpak. Hulpvragers kunnen zich laten ondersteunen door de budgethoudersvereniging Per Saldo of andere speciale bureaus (zie www.pgb.nl).

TOG

Ouders van kinderen met een gedragsstoornis kunnen bij de sociale verzekeringsbank een tegemoetkoming onderhoudskosten gehandicapte kinderen aanvragen. Deze financiële bijdrage is er voor ouders van kinderen van 3 tot 18 jaar die thuis wonen en extra begeleiding, toezicht of verzorging nodig hebben (zie www.svb.nl).

Bijlage 2

Steunpunt dyslexie, Steunpunt forensische zorg

Steunpunt dyslexie

In het kader van het Masterplan Dyslexie heeft Balans een Steunpunt dyslexie voor ouders opgezet.

Website: www.steunpuntdyslexie.nl

Steunpunt forensische zorg

Kinderen en jongeren met gedragsproblemen komen vaker dan gemiddeld in aanraking met politie en justitie. Zo'n gebeurtenis is voor ouders dikwijls een geweldige schok. Om dan snel de juiste informatie beschikbaar te hebben, heeft een werkgroep van vereniging Balans een Steunpunt forensische zorg ontwikkeld. Op de website van dit Steunpunt worden vele vragen beantwoord over procedures bij de politie, het openbaar ministerie, de rechtbank en andere instanties.

steunpunt forensische zorg

Bij de politie | Bij het openbaar ministerie | Bij een rechtbank | Bij een instelling

Home » Bij de politie » Verhoor

Verhoor

Als de jongere wordt aan gehouden omdat hij verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit, wordt hij verhoord.

De politie wil van de jongere weten of hij het strafbare feit begaan heeft, wat hij gedaan heeft en waarom hij dit gedaan heeft.

De jongere is niet verplicht om antwoord te geven op de vragen die de politie stelt. De politie is verplicht de jongere zo duidelijk mogelijk te wijzen.

De politie mag de jongere in eerste instantie maximum 4 uur op het bureau houden voor verhoor.

Overst wordt de tijd tussen de 4e uur en 10:00 uur 's ochtends niet mee geteld. Als de verdachte zijn libertheid niet wilt geven en de politie weet ook niet wie de verdachte is, kan het verhoor tot identifice worden verlengd met maximaal 4 uur.

Zodra het langer dan 4 uur duurt dan volgt er een verhoeding. Bij de verhoeding wordt de verhoedingstop.

Er zijn vele de politie een aantal mogelijkheden wat wel en niet mag tijdens het verhoor.

Er staat in de wet dat tijdens het verhoor de verklaringen in alle verband moeten worden afgelegd. Het afleggen van een verklaring of antwoorden mag dit niet. Uren achter elkaar worden verhoord, zonder pauze is niet toegestaan bij de politie (maximaal 4 uur).

Er mag in geen geval gebruik worden gemaakt van geweld.

Wat het verhoor kunnen er verschillende stappen worden genomen:

- De zaak onderzoeken
- Meer foto's, de stukken die zijn opgesteld gaan mee naar het justitieel centrum
- Een frisvolgende oproepen
- De jongere blijft afleiding voor verhoor
- De jongere langer vasthouden op het bureau (in verband met veiligheid)
- Bijstandspolitie

De beschikking wordt genomen door de hulpofficier van justitie.

Ouders

De politie wordt contact opgenomen met de ouders om te vertellen dat hun kind niet aan de het verhoor wordt verhoord.

Er moet aan de ouders verteld worden wat de reden van de aanhouding is, waar de foto's in het belang van het onderzoek is, dat in de politie het niet verplichte. De ouders mogen tijdens het verhoor hun kind niet spreken, in belang van het onderzoek.

Tijdens het verhoor heeft de jongere geen recht op een advocaat.

balans

Dyslexie

Wat is dyslexie? | Hoe wordt dyslexie vastgesteld? | Erkent u de zorg? | Dyslexie en school

Steunpunt Dyslexie

Nieuwe uitgave over dyslexie biedt ouders houvast

Balans heeft een nieuwe uitgave over dyslexie uitbreidbaar met de taal 'houvast bij leerproblemen en dyslexie op de basisschool. Het boek is bedoeld voor ouders.

Het boek biedt houvast bij het begeleiden van een kind met dyslexie op school en thuis. Het boek is bedoeld voor ouders.

Er zijn voor meer informatie over het boek bijhouden en bestellen. Het boek kan ook worden besteld. De verspreiding is het boek naar meer informatie visit a bij overzichten verwijzingen.

Actueel

- Netwerk: Behandeling dyslexie nog niet vergoed?
- Nieuwe website voor jongeren met dyslexie
- "Tus alle praxis op taalproblemen"

Meer nieuws

[www.balans.nl]

Bijlage 3

Adressen en websites

Oudervereniging Balans

Landelijke vereniging voor ontwikkelings-, gedrags- en leerproblemen

Postbus 93

3720 AB Bilthoven

030 - 225 50 50

www.balansdigitaal.nl

Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA)

Prof. Bronkhorstlaan 10

3723 MB Bilthoven

030 - 229 98 00

www.autisme-nva.nl

Landelijk Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Hanzeplein 1

Postbus 660

9700 AR Groningen

050 - 361 09 67 (secretariaat)

E-mail: info@kenniscentrum-kjp.nl

Stichting Dyslexie Nederland

www.stichtingdyslexienederland.nl

Uitgaven van Balans

Balans heeft folders ontwikkeld over de meest bekende leer-, ontwikkelings- en gedragsstoornissen: ADHD, ADD, PDD-NOS, MCDD, ODD / CD, dyslexie, dyscalculie, NLD en DCD (motorische stoornissen). In voorbereiding is een folder over het syndroom van Asperger. Deze folders zijn te downloaden op www.balansdigitaal.nl.

Onder de titel Balans Belicht geeft Balans informatieve brochures uit met korte uitleg en relevante artikelen over specifieke stoornissen. Verkrijgbaar zijn Balans Belichten over de onderwerpen: PDD-NOS, dyscalculie, NLD, DCD en het syndroom van Asperger. Deze brochures kunnen worden aangeschaft op informatiebijeenkomsten van Balans of via de webwinkel op www.balansdigitaal.nl

In het kader van het Masterplan Dyslexie stelde Balans een informatieboek voor ouders samen: *Houvast bij leesproblemen en dyslexie op de basisschool*.

In samenwerking met uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum geeft Balans een boek uit over ADHD onder de titel *Het is ADHD*.

Kijk voor meer informatie op de website van Balans, www.balansdigitaal.nl

**Balans Magazine
en BalansKIDS,
de maandbladen
van Balans**

Doe *normaal!*

Een korte schets over de achtergronden
van leer- en gedragsproblemen.

Geschreven door Arga Paternotte,
hoofd van Balans Publicaties.

balans